

# FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutum ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter. (Az általunk katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló“ cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyeseljük.) XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz 1895. márc. 6-án.

Előfizetési árak:

Egészévre 12 korona, félévre 6 korona, negyedévre 3 korona.  
Egyes szám ára 10 fillér.

Megjelenik minden ked... üttörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség: Jókai-utca 12.

Kiadóhivatal: DEBRECZENYI GYULA KÖNYVNYOMDÁJA (Iskola-utca 4. sz.)

## Gyanusítás.

(M.) Bánffy Dezső a Kolozsvárott tartott ref. gyűlésen bámulatra méltó együgyűséggel támadta meg a katolikusok szervezett munkálkodását, melyet a legnagyobb megdöbbenéssel „nem magyar talajban gyökerező reakciónak“ nevezett.

Nem tudjuk mit csodáljunk inkább, Bánffy vakmerőségét-e, melylyel feltételezi, hogy a ref. gyűlekezett gimplijára engedi magát megfogadni s kész eszköz lesz az ő vesztett hatalmának visszaszerzésében, vagy azt a csodásan egyszerű berendezéssel bíró agyrendszert, mely képes önmagával elhitetni azt, hogy a magyarországi katolikusoknak az egyházpolitika által legmélyebben sértett érdekeik védelmére irányuló törekvése — mondjuk reakciója — magyarellenes reakció. Hisz ilyképen nagy Magyarország katolikusai feladhatják hitelveiket, lemondhatnak legvitálisabb érdekeik védelméről, mert minden törekvésük magyarellenes reakció lesz, vonatkozzék bár e törekvés pusztán hitelvi kérdésekre. Vagyis Bánffy szemében a katolikus még most is labancz, ki mit sem törődik a hazával, sőt mindig kész ellene tenni, ha ebben a protestáns kuruczok életükön

Bánffyval meg nem akadályoznak. Hát mi erre a kétszázéves gondolkodásmódra nem reflektálunk; ki ennyire egyszerűen tud gondolkozni hazájának többségét képező honfiáról, az vagy gonoszlelkű, vagy tudatlan. Mindkét esetben vesztett munka volna arra vállalkozni, hogy más nézetre bírjuk. A sötét multak dohos kriptaszaga üti meg az embert ez avult gondolkodásnál, mely vak gyűlöletében ismét föl akarja ujtani az elmúlt vallásharcok borzalmaikat. Ezt csakis oly kis emberek akarhatják, mint Bánffy. Ha nem ezt akarná, úgy nem volna szabad sok millió magyarnak vallása érdekében tett küzdelmét idegen nemzeti reakciónak bélyegezni. Sérteni, bántalmazni lehet, de ha az sok millió ember lelkiismereti ügyeit illeti, valjon súlyos következményeiért — elég áldozat lesz-e Bánffy?

Maga Bánffy teremtette meg a protestánsok jelen helyzetét, mely ellen paaszkodnak. Mint miniszterelnök kérelhetetlen szigorral juttatta érvényre a polgárelnökönek, Wekerlének gyászos örökségét, az „új rendet“. Hasztalan volt abban az időben a katolikusok figyelmeztetése, hogy az új rend a protestánsoknak fog legtöbbet ártani. Nem hallgattak reánk, de készek voltak még az ördögöllyel is szövetekezni — amint Turinból jött a hír. — hogy keresztül vigyék az

„új rendet“. Bánffy politikája most termi a protestánsok számára a gyümölcsöt. A közöttük elhittett szabadelvűség romboló szelleme meghozta az előre megmondott hitközönyösséget s a protestáns egyházi élet eddig soha nem ismert zülésnek indult és hiába minden csűrészavarás, be kell vallani a protestánsoknak azt, hogy felekezetüket a Bánffy-féle egyházpolitika vitte a romlás szélére. A józanabbak be is látják, de azok, kik a „Magyar Szó“ szellemében gondolkodnak, azok nem; és éppen ezek a protestantizmus sirásói.

A katolikusok az új rendet elenyűzőzandók, a revízió érdekében társadalomban, egyházban és politikai életben szervezkedtek. És ez a szervezkedés honi talajból fakadt, mert magva itt lön elültetve Székesfejervárott, magyar városban, magyar hazafiak által, kik legalább is vannak oly jó honfiak, mint Bánffy, kit jelenben úgy látszik a legnagyobb magyarnak tartanak e hazában. A katolikusok ezen védekezését idegen nemzeti reakciónak mondani: gyanusítás, visszaélés a hazafisággal, melyet nem tűrünk, különösen nem oly kis emberkétől, ki egyáltalában nem képes a vezér szerepére. A protestantizmus pedig önmagában, a felekezet kebelében keresse ellenségeit, ott megtalálja bizonyosan, s ha

## A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCZÁJA.

### József nádor első házassága\*)

Józsefnek, a nagy palatinusnak, ágát rendszerint a Habsburgok magyar ágának szokták nevezni.

Ez az elnevezés régebbi keletű. Onnan ered, hogy az 1790-iki pozsonyi országgyűlés rendeli II. Lipót császárt és magyar királyfiát, Sándor főherceget, választva meg a nádori méltóságra, ez Budára tette át állandó lakhelyét. Sándor főherceg részt vett az akkori budai és pesti főúri társaság mulatságaiban és rendes vendége volt a közönségesen Generális-nének nevezett Beleznay Miklósné — Podmaniczky Anna Mária estélyeinek. Pártolta az irodalmat, művészetet, és kamarásával, Szapáry János gróffal, akárhány-szor elment a Rondellába, hallgatni a magyar theátristák szavallatát, Énekes Játékait.

Mikor aztán 1795-ben egy végzetes tüzijátéknál életét veszítette, legidősebb testvére, a már akkor császár és király I. Ferencz, ifjabb öccsét Józsefet, ajánlotta a nádori méltóságra, mit a Rendek nagy lelkesedéssel el is fogadtak. Választása alig pár minutumok alatt történt meg, mert József császári fenségét „per acclamationem“ választották meg.

\*) Az „Urániból.“

József nádor igen szomorú viszonyok között ült a nádori székbe.

A Martinovics-féle tragédia, s a magyar nemzetnek teljesen idegen rajnai hadjárat, az országban elmérgesítette a kedélyeket, s az alig 20 éves ifjunak nagy bölcseségre, igazi államférfiúi talentumra volt szüksége, hogy a kedélyek lecsillapodjanak, hogy minden a rendes kerékvágásba térjen. Részben kiváló államférfiúi tapintata vezette arra is, hogy, 1799. elején Oroszországba indult lánynezebe.

Márczius 4-én ment végbe a kézfogó, főherceg Nádor-Ispánynak és Alexandra Paulovna császári Nagy-Herceg kisasszony közt.

Ünnep ünnepet ért akkor az orosz fővárosban s a farsang oly vig volt, hogy mint egy gárdista övének írja: Egy nap tíz bálban jelent meg a palatinus! Ugyancsak ebben a levélben említi, hogy a nagy udvari bálban a dámák kivétel nélkül abroncsszoknyában jelentek meg, de hogy: „A fő Herceg Nádor-ispánynak mátkája egy néhány izben drága Magyar Ruhába átöltözött és úgy jelent meg a Bálokban“.

„Egy bécsi dáma, — írja tovább a gárdista — a ki Péterburgban született, küldött ide két fabábót, mellyek a Magyar Asszonyi öltözetnek Regulái szerint voltak öltöztetve, s azok szerint készítették azután itten nagyban a ruhákat.“

Végezetül megírja, hogy a szövetség a két nagyhatalom közt is szerencsésen létre jöve.

Suwarov főhadvezérré nevezetett ki és Bécsbe sietett.

Mig a fiatal palatinus Pétervárott részesült minden kitüntetésben, az alatt Bécsben Suwarovot ünnepelték. A császárvárosban nem volt tárgy, a mit ne a szövetséges hadak vezéréről neveztek volna el. Suwarov-eszmákat viseltek a gaval-lérok, Suwarov-dolmányokat a hölgyek és Suwarov-szarvasokat márgatnak délutáni kávéjukba Bécs és Pozsony orosz dámái.

Valóságos országbarát-láz lepte el Magyarországot. A háború színhelyére, Olaszországba, siető muszka hadakat mindenfelé ünnepelték, felhasználva azt az ünnepeltetést a nádor és jegyesének dicsőítésére.

Gödöllön Grassalkovich Antal kastélyában, Esterházy Ferencz gróf, a hercegi jószágok adminisztrátora, vendégelte meg a keresztül vonuló orosz hadakat. Ugyancsak Nagyvárad is ünnepelt. A nagy diszebédnél a vármegye vice-ispánja, bessenyi Beöthy László prezidált.

Az átvonuló orosz csapatok ünnepeltetése Pesten érte el tetőfokát.

Mantua visszavétele után egyre lelkesebb lett a hangulat, s a nagy lelkesedés közepette indult el az ifjú nádor esküvőjét megünnepelni.

Mai lapunk 6 oldal.

van ereje hozzá, lökje ki kebeléből s a béke ismét helyreáll.

### Keresztény magyar véreink!

Van-e bennetek hit, szent, magas, édes...? Szeréteitek-e apátok vértől ázott földjét?! Oh hogyné volna... hogyné szeretnétek — hiszen keresztény szív dobog bennetek, magyar vér lüktet ereitekben.

Es ugy-e, meg akarjátok menteni mind a kettőt: azt a szent hitet is, meg ezt a földet is: apáink hagyatékát, gyermekeink örökségét?!

Hát akkor föl a fejjel és magasra azzal a zászlóval, melyen e két drága név ragyog tisztán és mocsoktalanul: hit és haza!

A néppárt lobogója ez, melyet négy évvel ezelőtt sok helyen meghajlított ugyan a vad erőszak zivatara, de kezünkől kicsavarni nem tudott.

Most újra fölemeljük azt: hadd lengjen bátran, szabadon s alája hívjuk a ráczalmási kerület magyar népét, mert

#### Rácz-Almás

1900. június 17-én, vasárnap d. u. 3 órakor a Szentháromság téren

### Néppárti Népgyűlést

tartunk, a következő tárgysorozattal:

1. *Elnöki megnyitó.* Tartja: *Zichy Aladár* gróf, orsz. képviselő.
2. *A felekezeten állomról és az egyházpolitikáról.* Tartja: *ugornyai Dr. Robitsk Ferencz* pápai kamarás.
3. *Mit tett a néppárt az országgyűlésen.* Tartja: *Buzáth Ferencz* orsz. képviselő.
4. *A néppárt feladatairól.* Tartja: *Kálmán Károly* orsz. képviselő.
5. *Elnöki zárszó.*

*Polgártársak! Jöjjetek el mindnyájan! Jöjjetek Almásra, hallgassuk meg vezéreinket! Ne hagyjuk el azokat, kik megértették, hogy mi fáj nekünk.*

Isten velünk, a viszontlátásra!

Rácz-Almás, 1900. június 3-án.

**A rendezőség.**

Husz napi szerencsés utazás után el is ért Gacsinába, a hol október havának 30-án hallatlan fényvel és pompával ment végbe az esküvő. Nyolcz napig tartottak Gacsinában a lakodalmi ünnepélyek.

Ezalatt Bécsben és Pesten nagyban készültek a nádori pár fogadására. A rengeteg társzerekek, az új asszony kelengyjével napról-napra érkeztek, s a főrangú világ hölgyei egymásután mentek el megnézni a budai várakba a fölhalmozott sok drágaságokat.

Gróf Telekiné, királyfalvi Róth Johanna egy 1799. november 1-ső napján kelt levelében következőleg emlékezik meg ezekről a drágaságokról: „A kirakott házi-készületek (mobiliák), melyek Péterburgból érkeztek ide a jövendőbeli Nádor-Ispánynak. Ő kir. Herczegségétől, igen pompásak s gyönyörűek, kivált az ágyi készület. A tükör, mellynek párját kellett Európában keresni, a rendkívül való nagyságára nézve, s a melly ugyanazért 20,000 Rubelre becsültetett, az uton összetört. Pedig helye is ki volt szemelve, a budai várnak abba a szálájába akarták helyezni, a melyben Ferencz császár magyar királylává való koronáztatásakor a királyné beszédeit tartotta.”

A remek tükörnek összetörése, kivált az alsóbb néposztályban mindenféle babonás jósla-

### A ráczalmási Kossuth-heccz.

A *Székesfehérvári Hírlap* f. hó 10-iki számában „*Felült Kossuth-gyalázók*” czim alatt megjelent hirre vonatkozólag *Csúcs István* ráczalmási káplán ur a következő sorok közzétételére kért föl bennünket:

A jó Szilágyi bátyánk, ki országszerte a szövetezeteket csinálja, jutott eszembe, mikor a Sz. H.-ban az ellenem irányzott támadást olvastam. A minap megyek Szilágyi bátyánkkal a ráczalmási nagy utcán, hát fortissimo hangon, rettenetes mimikával önti ám ránk mérgét egy négylábu adófizető. A bátya megfordul, komolyan megszólítja a dühös kutyát: Nem szégyenled magad, magyar embert megugatni?! És a kutyánérzetre való hivatkozás eredményével járt: a négylábu polgár szégyenkezve huzódott vissza.

Nekem is a tudósítás írójának önértetére kellene hivatkoznom, tán belátná, hogy teljesen ártatlanul hurcolt meg s ugratta bele a Sz. H.-t, hogy minden készletben levő megbotránkozását reám öntse.

Értsünk szót, hogyan áll a dolog A jun. 10-iki Sz. H.-ban egy hir olvasható R.-Almásról, mely így kezdődik; „Szégyenpir futja végig minden tisztességes kath. magyar hazafi arczát, midőn arról értesül, hogy még mindig akadnak egyes Kossuth-gyalázók néppárti hecczkáplánok, kik nem áttalják a papi öltönyt kompromittálni.” Aztán szó van a ráczalmási „hazaáruló merénylet”-ről. Uram, Istenem mi volt ez?! Egy magán vállalat tudvalevőleg a községek nyakára küldi Kossuth arczképét, melyet megvenni és kifizetni „hazafias” kötelesség. A ráczalmási közgyűlésen is szóba került ez. Több polgár, ugy tudom, hogy 48-as érzelműek, nem akarta újabb kiadásba vinni a nyakig eladósodott községet, s azt tanácsolta, hogy térjenek napirendre a dolog felett. Erre Paizs Gyula dr. maga ajánlott fel egy Kossuth-képet. Mikor ezt leírta a Sz. Hírlap, újabb rugást tesz azon a szegény hecczkáplánon ilyen képen: Ebből az esetből is látni, hogy egyes néppárti hecczkáplánok minő galád perfídiával mételeyezik meg a magyar nép lelkét! Bámulj Magyarország! Nem a Magyar Szó

ába lóg itt ki, vagy a többi zsidó lapok tónusától tévedt el egy hang az ósvárosba! Szegény Sz. H., téged ugyan beugrattak!

Mit tett hát az a káplán, hogy ilyen rugásra tette magát érdemessé?

Először is, nem is tudtam, hogy volt-e közgyűlés, annál kevésbé ismertem annak tárgysorozatát. Vagy talán más valami ördögi módon befolyásoltam a felszólalókat?! Hiszen azok nem is néppártiak!

Vagy az a bűnöm, hogy terjesztem a „Néppárt” czimú ujságot?! És ez bűn? Az egyetlen kath. néplapot terjeszteni nem bűn, de kötelesség; nem terjeszteni és elhanyagolni, az bűn. Már csak népnevelési szempontból is apostolkodás egy jó ujságot terjeszteni. Azt szeretnék talán, hogy a piszkos hirdetésekkel, szerelmes levelezésekkel teljes „Budapestet” és üvöltő társait szórjam a nép közé?!

Más fáj itt a komának! Hogy ki a hir beküldője, nem tudom; hogy zsidó, azt nem merem épen kimondani, hiszen ez ép annyira nem bizonyos, minthogy a keresztőtöről zsidó volta se teljesen bizonyos. Az fáj nekik, hogy mért mertük Almáson a szövetezetet elkezdni s aztán, hogy miért merem testileg, lelkileg tönkrement népünket a pálinkaivástól visszatartani!? Ez a kulcsa a Sz. H. hírének, ez a nyitja Magyar Szótól tanult logikájának.

Es a Sz. H. ne féltse a Kossuth-kultuszt a mi népünköt: lejárta az már magát, nem is kellett hecczkáplánkodni s nincs is szükség „Kossuth-gyalázó merényletekre”. Tudja-e Uram, hogy a jobbágságot, tehát a szolgáltságot, kívánják vissza az arany szabadság helyébe, melyben szabad éhen is halni, s Amerikába is menni?!

Mi miattunk ott függhet a „szent öreg” arczképe a tanácsteremben: nem árt az senkinek. Különb Isten velünk!

Rácz-Almás, 1900. jun. 11.

*Csúcs István,*  
káplán.

tokra adott alkalmat. Az öreg consiliárusnek összedugták fejeiket és szomoruan hümmögtek. Hasonló esetekben mindenki tudott valami megtörtént dologról beszélni, a hol a tükör eltörés rossz házasságot, vagy egyik félnek korai elhunytát jelentette.

Még a komoly férfiak sem szabadulhattak bizonyos nyomasztó érzéstől a rossz omen folytán, ugy hogy mikor december 21-én a persónális, felsőbüki Nagy József gyűlést hívott egybe a fogadási ünnepélyeket megbeszélendő, Eötvös Ignác Camerárius assessor, sóhajtvá mondomta: „Csak hamarosan gyászra ne forduljon ez a nagy örvendezés.”

Árnya sem látszott azonban még akkor annak, hogy ezuttal a beláthatatlan isteni végzet igazat adand a babonának.

December 31-én érkezett Bécsbe az első gárdista, mintegy előfutárja a fenséges ifjú párnak. Mint Görög uram újságja mondja: „alig gyöz felelni a sok kérdésre”, valamint azt is, hogy a muszka császár minden Pétersburgban volt magyar gárdistának arany pikszist ajánlódokozott.

Bécsben annyi volt az ünnepély a fiatal palatinusné tiszteletére, hogy a főrangú világ ki sem jött a sok bál- és estvel társaságból.

A bécsi nagy ünnepélyek után a nádori

pár végre elindult Budára, de miután az erősen lágyulni kezdő idő teljesen elrontotta az utakat, kénytelen volt a legelső állomástól visszafordulni.

Madame Pahlen, a ki Pétervártól fogva kísérte a nádornét, erre ugy megrémült, hogy kilelte a hideg. Mint orosz nő, rendkívül babonás lévén, azt oly rossz jelnek tartotta, hogy mindenféle képecskékkal és füstölökkel rakta tele a nagyhercezegasszony szobáit, hogy eltávoztassa mellőle a balszerencsét — a fátumot.

Mikor végre elindulhatott az új pár, utjokban ugy fogadták József nádort és nejét, mint a minő fogadattásra csak a magyar képes, olyan valakivel szemben, a kiért élni-halni kész.

Györben az egész város lobogódiszt öltött. Acsón Eszterházy Károly gróf fényes bált adott; Esztergomban pedig a lakosság mindenütt sorfalat állva vivotozott.

1800. február 1-én érkezett a nádori pár Brdára. A várbeli fogadattás impzans volt.

Február 2-án a budai várakban fogadta az új nádorné a ködolatokat, délben pedig 150 személyre volt terítve.

A főrenden levők is egymásután adták a mulatságokat.

„Fényes bált adott február 13-án Almássy Pál az ország Fő Comissáriatusának Directora, ma pedig tántzos Társalkodás vagyion Szent-

## Országos katolikus nagygyűlés.

A szent év reánk magyarokra nézve évfordulót is jelent: a magyar katolicizmus 900-ik évét tölti be ez évben. Méltó tehát, hogy ennél az ünnepi alkalomnál a magyar katolikusok is ünnepet üljenek, a melyen kifejezésre jusson, hogy az egész, többségben katolikus magyar nemzet ünnepel. Impozánsnak, lélekemelőnek s nemzetinek kell lennie az ünnepnek, melyet rendezünk; olyan helyről kell tehát a kezdeményezésnek kiindulnia, hogy már ez egymagában biztosítsa a sikert. Ilyen kezdeményező lépést tett a Magyar Kath. Körök Orsz. Szövetsége, ez a fiatal, de már is tekintélyes egyesület. Nagygyűlésre hívja össze az egész ország katolikussait, hogy a szent Jobb előtt adjanak kifejezést magyar és katolikus voltuknak; a terv nagy, de a kezdeményezők személye kezeskedik a mellett, hogy az eredmény nem fog hátrább maradni a tervnél.

Az országos katolikus nagygyűlés augusztus 17—20. napjain fog megtartatni Budapesten az ország fő és székvárosában.

Az országos katolikus nagygyűlés rendes tagja lehet minden katolikus férfi, ki ezen szándékát f. évi június hó 15-ig a nagygyűlést előkészítő bizottság irodájában (Budapest, Molnár-utca 11., Katolikus Kör) bejelenti s tagsági díj fejében 4 koronát fizet. A rendes tagok részt vehetnek a szakosztályi üléseken, a nyilvános üléseken, a nagygyűléssel kapcsolatos ünnepeken s a szakosztályi üléseken szólási és szavazati joggal bírnak. A hölgyek pártoló tagjai lehetnek nagygyűlésünknek s tagsági díj fejében két koronát fizetnek. A pártoló tagok a nyilvános üléseken s a nagygyűléssel kapcsolatos ünnepeken vehetnek részt.

Kedvezményes utazásról, olesó élelmézésről, lakásról stb. gondoskodva leend. Mindezekről, valamint a részletes programról is idejekorán fognak a jelentkező tagok értesítettetni.

Magyarország katolikusai!

Akinek szívében él a hit, a lelkesedés a hazaszeretet, jöjjön el a mi katolikus nagygyűlésünkre. Papok és világiak, szegények és

Iványi Ferencz ő Excellentájánál. Ezeket találtam megírva egy 1800-ból való naplóban.

Február 15-én és 18-án is pompás két bál zajlott le a budai redoutban, mind a kettő az ugyanannal a nádori pár tiszteletére.

Erről így szól egy éppen száz esztendővel ezelőtt kelt tudósítás:

„A Nádor Ispánné ő Főhercegsége tiszteletére gazdag és fényes éjjeli mulatságot adott a Budai és Pesti Népeesség. A redut szalában a Fő Hercegi Pár számára magas ülőhely készült, melyről igen alkalmasan lehetett látni a vigadózó és válogatott álortzás öltözetekben tisztelkedő gyülekezetet. Különös tiszteletet tettek kiváltképpen tizenhat pár csinos Maskarák, kik közül a dámák vad népek módjára, de nagy illendőséggel voltak öltözve, s kezekben egy-egy ágat tartottak. A férjfiak lengyel köntösökbe öltöztek fel, sok álortzás Párok a Waldmädchen nevezetű tántos játék módjára tettek erányos fogásokat.“

Annak a kornak az izléséhez híven, mitológikus tableau következett azután, s a kilencz muza járult a csodaszép palatinusné és férje elé.

Még fényesebb volt a február 18-án Pest-megyei Rendei által adott bál. Egy egykoru tudósítás következőleg emlékezik meg erről a nevezetes mulatságról:

gazdagok, egyesületeink, falvaink, városaink képviselői jöjjenek mennél nagyobb számmal, mennél tömegesebben, hogy nagygyűlésünkön képviselve legyen az egész magyar nemzet, hogy a magyar katolicizmus kilenczszázados évfordulóján, a nemzetalkotó szent Jobb előtt az egész magyar nemzet nevében rebegjük el hálaimánkat a multért, fogadalmunkat a jövőre nézve: hogy a jövőben is katolikus magyarok akarunk lenni az idők végezetéig.

Budapest, 1900. június 1.

A Magyarországi Kath. Körök Orsz. Szövetsége nevében:

Apponyi Géza gróf, ifj. Zichy János gróf,  
Beidl Alajos, Pintér Kálmán,  
Boromisza Tibor dr., elnökök.  
Gerliczy Ferencz br., Gyürky Ödön,  
alelnökök. titkár.

## UJDONSÁGOK.

### Urnajpa.

Az Ur teste és vérenek, a legméltóságosabb Oltáriszentségnek ünnepét üli ma az egyház. Záróköve ez a három ünnepkörnek, mely egyszersmind a Megváltó irgalomteljes szeretetének megnyilatkozása, midőn Önmagát adja soha meg nem szünő áldozatul a megváltott embernek. Ez ünnep mintegy központi nap, mely melegével, fényével áthatja az egész ker. világot és társadalmat. A legmagasabb ünnep ez, mely nyíltan hirdeti a fenséges dogmát, hogy Isten nem csupán szíveinkben él, de jelen van oltárainkon igazán, valósággal és lényegileg. Velünk van mindig a legméltóságosabb Oltáriszentségben, hogy a társadalom üdvét, a családok boldogságát őrizze, az embert megszentelje és felmagasztalja, hogy a gyengének erőssége, a csüggedésben bátorítója, a szenvedésben vigasztalója, mindenkinek mindene legyen. Az egyház tudja, hogy a valóságos jelenlét az Oltáriszentségben záloga örök fennmaradásának s homlokán viselt jele a halha-

„Mind felgyülekeztek a Fő Uraságok a ragyogó fényességű szalába. A Pest Vármegyei Nemesség közül 16 pár személyek, régi német Nemes Vitéz férjfiak s Vitéz Asszonyok módjára öltözködve, lánzsákkal és czimeres paizsokkal. Az emelkedett helyen ülő Palatinusnéhoz járultak, aztán négy Énekesek énekléshez fogtak, élénkelvén a „Schlangenfest von Zagora“ nevezetű Énekesjátékból az így kezdődő Dalt:

Was helfen Zepter Reich  
und Krone!

Később magános remeket is adtak a magyar tánczból és nyalka ruhás Nemes Ifjak verbunkost jártak.

Tizenkét órákor gazdag vatsora volt, Pest vármegyei Rendei állították ki és az asztaloknál Gosztonyi Mihály Fő-Bíró volt a gazda.

Hogy a nemesség szíves látásának külsőleg is jelét adják, a Fő-Bíró ur ezüst tányéron egy pohár tündöklő piros bort, egy másik szintén ezüsből való tányéron pedig egy frissen sült fehér cipót prezentált a palatinusnének.

Talpraesett beszédben elmondotta, hogy a bor saját Váczy-Hartyáni szőlőjének termése, a cipő pedig váci cipő, a mi váljék a magas fejedelmi hölgy egészségére.

Alexandra Paulovna meg is izlette a szép, foszlós cipót, az aranyos billikomot pedig

atlanságnak. És e hitnek igazsága mellett tesz bizonyosságot az a hódolat és imádás, melyet e napon az egész ker. világ hoz a Királyok Királyának. Kilép az egyház a templom boltívei alól és künn a szabadban virágfüzerekkel díszített oltárknál ad áldást a nép ezereire, kik szent áhitattal veszik körül a Legméltóságosabbat. Örül a természet Alkotójának e nagy ünnepén s díszét, virágait hozza hódolata jeléül, hogy emelje a fenséges ünnep szépségét. És mi, kik az Oltáriszentségben jelenlévő Jézus imáadására jövünk össze, a szív legtisztább érzelmeit hozzuk magunkkal, hogy az örök Szeretet lehajoljon hozzánk s egy magasztos ünnep hódoló imádatában egyesüljön az ember Teremtőjével.

Az ájtatosság sorrendje a székesegyházban a következő: Reggel 8 órákor ünnepélyes szent mise, melyet dr. Steiner Fülöp megyés püspök ur ő Méltósága fog bemutatni a Mindenhatónak, utána a legméltóságosabb Oltáriszentséggel körmenet, a körmenet után pedig sz. beszéd, melyet Kéri Ferencz székesegyházi hitszónok fog tartani.

— **Urnajpa Alcsuthon.** József főherceg erdélyi honvéd főparancsnoki szemleutjáról ma tért vissza Alcsuthra, a hol együtt van az egész főhercegi család. Urnajpát Alcsuthon, mint minden évben, az idén is nagy fényvel ünneplik meg. A körmenetben részt vesz a honvédenekar is, mely e végből utazik Alcsuthra. Az ünnep fényét emelni fogja a főhercegi család részvétele.

— **Libits Adolf üdvözlése.** Libits Adolf uradalmi kormányzó, József főherceg kedves emberét. mint megirtuk, ő Felsége a minap magyar királyi udvari tanácsosná nevezte ki. — Libitset újabb kitüntetése alkalmából a fővárosból és a vidékről sok százan üdvözölték. A főhercegi uradalmak tisztikara esütörtökön, Urnapján fog az új udvari tanácsosnál tisztelegni.

ajkával érintve, Pest megye nemességére köszöntötte.“

A szép palatinusnéért rajongott a testvér főváros férfja, asszonya, ifja, vénye, szegény és gazdag, minden rangkülönbséget nélkül.

Mikor hintáját a tollbokrétás lovak végig vontatták a rossz, hepehupás budai kövezeten, egyszerre tele lett az uteza néppel. Nagyon lassu tempóban haladtak a széles hátú spanyol ménék, hogy annál jobban bámulhasson és vívatozhasson a lelkes lakosság. Még a nemes Gyulay Regementnek lagmarczonáib medvebőr süveges gránátosa is örvendezett, ha vártán állva a nádori lak előtt, megpillantotta a lilioszállhoz hasonló szép asszonyt.

Szegény fiatal palatinusné! Ha sejtette volna, hogy két év sem mulik el egészen odáig, hogy ezek a süveges, marczons alakok majd a kopróját állják körül, s hogy a messze idegen föld ad majd örökös pihenőt hamvainak.

A palatinus erdőeske, a mai nádor-kert mindaddig szolgált a főherceg-asszony nyugvóhelyéül, míg az ürömi pompás mauzóleum el nem készült, a mely máig is örzi Alexandra Paulovnánek, az első palatinusnének, a hamvait.

D'Artagnan.

— **Közigazgatási ülések.** A megyéud. Fejérmegye közigazgatási bizottsága e hó 12-én tartotta rendes havi ülését br. *Fidh* Pál főispán elnökle alatt. Jelen voltak: *Huszár* Agoston alispán, *Szűts* Artur főjegyző, *Balassa* Sándor tb. főjegyző, mint előadó, dr. *Hattyeffy* Dezső árvaszéki elnök, *Heinrich* Lajos tiszti ügyész, dr. *Varga* Zsigmond tiszti főorvos, dr. *Balassa* Imre aljegyző, mint jegyzőkönyvvezető, dr. *Bélaváry* *Burchardt* Rezső főispáni titkár és gróf *Zichy* *Rafaél* tb. aljegyző, — *Mersich* Lajos kir. pénzügyigazgató helyettes, *Quirini* Gusztáv kir. főmérnök, áll. épít. hiv. főnöke, gróf *Festetics* *Bennó* kir. tanfelügyelő, *Ujházy* Sándor kir. ügyész, *Boznár* József áll. állatorvos, *Koller* Pál megyei közigazd. előadó, — *Dettrich* Zsigmond, *Kencsey* Gyula, *Koller* Tivadar, *Molnár* Béla, dr. *Szűts* Andor, *Szűts* Sándor, *Tallán* Vilmos, *Verebi* *Végh* István és *Vértessy* József közig. biz. tagok. Távol volt: dr. *Pais* Gyula (igazolva).

— Az alispáni jelentés és több jelentéktelen ügy meghallgatása után heves vita támadt a gróf *Czirák* Antal és társai által benyújtott indítvány fölött, melyben az indítványozók a helyi érdekű vasutak anomáliáinak megszüntetését sürgetik. Rosz a menetrend, a kocsik nemkülönben stb. A közig. bizottság a főispán indítványára feliratot intéz a keresk. miniszterhez, a visszasz. állapotok megszüntetése végett. — A tiszti főorvos kifogásolja az ercsi-kath. ovoda túlszűfoltóságát, melybe 272 gyermek jár, míg a községi ovodát csak 20-an látogatják. — A pénzügyigazgatóság jelentése szerint az államkincstár követelése május hó végéig 2.447.337 kor. 06 fill., ebből befolyt 1.692.285 kor. 99 fill., hátralék 748.053 kor. 07 fill. — A tanfelügyelő jelentéséből megnyugvással hallották, hogy az előszállásiak már beletörődtek a tervezett állami iskola építésébe, s hajlandók az 5% iskola-adót megfizetni, és a szükséges kézi napszámot elvégezni.

A városud. A városi közigazgatási bizottság mai ülésén br. *Fidh* Pál főispán elnökle alatt jelen voltak: *Havranek* József polgármester, *Tóth* István főjegyző, *Fittler* Béla t. főügyész, dr. *Bierbauer* Viktor főorvos, gr. *Festetics* *Bennó* kir. tanfelügyelő, *Mersich* Lajos h. p. ü. igazgató, *Ujházy* Sándor kir. ügyész, *Kovács* Elek ár. ülnök. *Alaghy* Dezső, *Karl* József, id. *Almássy* *Ferencz*, *Tóth* Artur, *Dieballa* György, *Tóth* *Aladár*, dr. *Fanta* Adolf, dr. *Láncz* Károly, dr. *Kövesy* István és dr. *Eisenbarth* Károly biz. tagok. A főjegyző előterjesztésére *Stibi* József kiv. nősülési engedélye pártólólag fog a miniszterhez fölterjesztetni. — A t. főorvos jelentése szerint az elmúlt május hóban a születések száma 94, a halálozásoké 55. E szerint a szaporodás május hóban 39. A multkori szerű tíz alkalmával megbotránkozva tapasztalta, hogy a pestis pinceszék felé vezető országút mellett a trágyagyártás még most is nagyban folyik, a közegészség nem kis veszedelmére. Kéri a gyepmester, a csösz és a guzdák szigorú megbüntetését. A panasz kiadottát a rendőrségnek. — A pénzügyigazgatói jelentésből megtudjuk, hogy az adófizetés a lefolyt hónapban elég jó eredményt mutat fel, a miben jelentékeny része van a végrehajtói intézménynek. Május hóban ugyanis, nem kevesebb, mint 278 esetben történt zálogolás. — A bizottság dr. *Eisenbarth* Károly indítványára átír a déli vasút igazgatóságához, hogy a budapest—siófok—b. földvári vonalon élvezett kedvezményes bérletjegyek áldását a fejtárvári közönségre is terjessze ki, mivel a fűrdözők nagyobb kontingensét ugyis mi szol-

gáltatjuk. — A tanfelügyelő bejelenti, hogy *Veisenfeld* János a vízivárosi iskolához vezető tanítótársa választatott.

— **Charousek emlékünnepe.** A székesfehérvári sakköző-társaság f. hó 10-én d. e. 10 órakor a „Tóvárosi Olvasókör“ helyiségében *Charousek* Rezső világhírt magyar sakkmester elhunytá alkalmából *Charousek*-emlékünnepezt rendezett, a mely alkalomra Budapestről *Konyovits* Miklós, Dr. *Exner* Kornél és *Kleberg* Vilmos, Münchenből pedig *Bácsmegegyei* Elek érkeztek városunkba. Az ünnepélyt *Mányay* Mihály a társaság alelnöke nyitotta meg szép beszéddel, a melynek kapcsán bemutatta a közönségnek *Konyovits* Miklóst. *Konyovits* „a Sakközős társadalmi előnyeit. Ezután *Exner* Győző a társaság elnöke olvasta fel *Charousek*-ről irt „A sakk Petőfije“ című nekrológját, a melyben *Charousek* életéből összeszedett apróbb epizódok által igen sikerülten jellemezte az elhunytat. — Délután 3 órakor az „Othon“ kávéházban jöttek össze a sakközők, és *Konyovits* Miklós játszott 9 résztvevő ellen, egyidejűleg valamennyit alaposan elverve. — A magánpartikban különösen *Mayer* Károly kanonok ért el szép sikert, a mennyiben a sokkal erősebb *Bácsmegegyeitől* nyert egy partit, egyet pedig döntetlenné tett. A vendégek este elutaztak.

— **Az új zónatarifa.** Az államvasutak új zónatarifájának életbeéptetését július hó 1-ére tervezték, ezt a tervet azonban később eljuttették s csak augusztus 1-ére szándékozták az új tarifát behozni. Most, mint értesülünk, ez az elhatározás is meghiúsult s az új tarifát egyelőre levesszük a napirendről. A kereskedelmi miniszter ugyanis a május 5-ikén tartott tarifabizottsági ülésen ama aggodatmának adott kifejezést, hogy a közép és kistárolások tarifájának leszállításából eredő kevesebbet nem pótolná a 18., 19., és 20. zóna felemelt díjai s így a személyszállítás jövedelmessége megcsappanna. A miniszter ezután kijelentette, hogy az államvasutaknál ugyan nemcsak a pénzügyi szempontok szerint kell elbirálni a reformokat, mégis a kontemplált tarifareform oly differenciákat idézne elő, amelyek miatt egyelőre el kell halasztani a reformot. Így tehát a régi zónadíjszabás és beosztás lesz továbbra is érvényben az államvasutaknál.

— **Zenevizsga.** *Nánassy* Mariska jónévű zenetanárnő e hó 16-án tartja tanítványaival a szokásos évi vizsgálatot, a főgymnázium dísztermében, a következő műsorról: 1. *Thema* *Schwarzföld*, előadja: *Oberecht* Ilonka. 2. *Keringő* *Wohlfahrt*-tól, 4 kére, előadja: *Oberecht* Ilonka mesterével. 3. *Itt vagyok* *Lichner*től, előadja: *Szöke* *Jolán*. 4. *Tánc a gyermekszobában* *Köhler*-től, előadja: *Czajlik* Ilona. 5. *Romanza* *Diabell*től, 4 kére, előadja: *Czajlik* Ilona mesterével. 6. *Echo des Montagnes* *Streabog*tól, 6 kére, előadják: *Czajlik* *Maria*, *Szöke* *Jolán* és *Havranek* *Tibor* gym. II. o. tan. 7. *Frohsim* *Schwarzföld*, előadja: *Havranek* *Tibor* gym. II. o. tan. 8. *Waldesrieden* *Wenzelt*től, előadja: *Czajlik* *Mária*. 9. *Sonatine* *F.-dur* *Schmitt*-től, előadják: *Czajlik* *Mária* és *Kováts* *Stefike*. 10. *Sicilianisch* *Schumann*tól, *Grazietta* *Wartensteintől* előadja: *Kováts* *Stefike*. 11. *Az alföldön halász legény vagyok én* *Változatok* *Poort*tól, előadja: *Kováts* *Elvira*. 12. *Galopp* *Ludvictól*, előadja: *Kováts* *Elvira* mesterével. 13. *Sonata* op. 49 no. 1. G.-moll, *Beethoven*től, előadja: *Szabó* *Bakos* *Anna*. 14. *Magyar Rondo* *Aggházy*tól, 4 kére, előadja: *Szabó* *Bakos* *Anna* mesterével. 15. *Magyar Rapsodia* *Székely*-től, előadja: *Molnár* *László* főgym. VII. o. tan. 16. *Invitation á la Valse* *Wébertől*, előadja: *Pollasek* *Anna*. 17. *Waltz* op. 69. no. 1. *As-dur* *Chopintól*, *Etude de Trilles* *Dupont*-től, előadja: *Heisz* *Mariska*. 18. *Magyar táncok* *Chovántól*, 4 kére előadják: *Pollasek* *Anna* és *Heisz* *Mariska*. — *Szöke* *Jolán* és *Oberecht* *Ilonka*, *Heisz* *Mariska* tanítványai.

— **Szt. Antal szobra.** Ma reggel fél 9 órakor szentelte fel *Tamás* Vilmos felsővárosi esperes-plebános a szőlőhegyi lakosok adakozásából föllállított díszes pád. szt. Antal szobrot az öreghegyi turózsáki dűlőnél. A fölszentelési szertartáson nagy közönség jelent meg és mindnyájan nagy lelki épüléssel hallgatták az esperes-plebános gyönyörű beszédét, melyet a nagy szent tiszteletéről tartott.

— **Táncmulatság.** A székesfehérvári fodrászifjuság dr. *Sádra* Gyula védnöksége alatt 1900. évi július hó 1-én, a *Polgári* *Lövölde* dísztermében, a *Székesfehérvárott* alakulandó fodrászegyesület zászló-alapja javára zártkörűnyári táncmulatságot rendez. Belépti-díj: személy-jegy 1 kor. 60 fill., családijegy 3 kor. Kezdeté este 8 órakor. Jegyek előre válthatók elővételi áron minden fodrász üzletben és *Knazovitzki* *Béla* és *Deutsch* *Gyula* divatúró üzleteiben. Elővételi árak: személy-jegy 1 kor. 40 fill. családijegy 2 kor. 60 fill. A zenét *Csanyi* *Károly* jóhírű zenekara szolgáltatja. Felülfizetések köszönettel fogadtatnak és hirlapilag nyugtáztatnak.

— **A túzoltók toléletrajára** újabb adakoztak: *M. kir. áll. mentelep* 50 korona, *Trummer* *Sándor* 5 kor., *Első* m. ált. bizt. társaság 20 kor., *Zircziek* *tárháza* 100 kor., *Kempelen* *Imre* 50 kor.

— **Öngyilkos aggastyán.** A „*Moór* és *Vidék*“ben olvassuk: Csákvár községhez tartozó *Forna* pusztáról e hó 1-én hajnalban nyomtalanul eltűnt *Moskó* *Pál* 83 éves aggastyán. Hozzártartozói eleinte azt hitték, hogy az öreg egyik távoli faluban lakó leánya látogatására ment; de mivel sokszor emlegette, hogy megunta az életét és öngyilkossá lesz, keresésére indultak. Meg is találták 3 nappal később az ottani „gulya-kut“ban — megfulladva. Hulláján a megejtett orvosrendőri vizsgálat nem talált külső sérüléseket és így kétségtelen, hogy az életunt aggastyán beváltva szavát öngyilkossági szándékából ölte magát a kutba.

— **Párbeszéd.** Két uriember találkozik az utcán. Beszédbe erednek.

A.: Mit csináltál azzal a Kossuth-képpel, a melyiket a minap *Pest*ről kaptál?

B.: Egyszerien visszaküldtem. Csak nem fogok egy 20 krajczáros képért 7 koronát adni. Ha Kossuth képét fel akarom szobámban függeszteni, csinos és izléses legyen az, arra meg, hogy most, ebben a nyomorúságos világban ilyet festessek, nincsenek heverő százasaim. Aztán meg, ha logikus akarok lenni, akkor meg kell festetnem *Széchenyi*, *Deák*, *Kepeit*, meg a többi nagyokét is, első sorban pedig *Ö* *Felségét*.

A.: Barátom! hiszen te „hihetetlen hazá-árlási merényletet követtél el“, a te cselekedetre „minden tisztességes magyar hazafi arcát szégyenpir futja végig.“ Ha pap lennél, „fők-Zimándy“, „Kossuth-gyalázó néppárti hecczkáplán“ lenne a neved, a ki „nem ártalod a papi reverendát kompromittálni.“ Ha pedig egyszerű gazdaember vagy, nem vagy ám: tisztelt polgártárs, hanem tudod mi?: „bornirt bögöcs“.

B.: Hát ezt kitől hallottad? A ki ilyet mond, az a *Lipótmezőre* való.

A.: Barátom, ezt olvashatod *Tóth* *Artur* lapjában, a *Székesfehérvári* *Hirlapban*.

B.: Akkor pardon! *Artur* bátyánk mondotta? Annak megbocsátható. Tudod, attól senki sem veszi komolyan. Nem is hiszed mennyire megrogygyant az öreg egy idő óta.

Elleste: (X).

## Az igazságügyi palota kérdése.

Nagy érdeklődés mellett tartotta meg a törvényhatóság ma délután 3 órakor báró *Fidh* Pál főispán elnöke alatt azon rendkívüli közgyűlést, mely hivatva volt dönteni az igazságügyi palota építésének kérdésében. Az érdeklődést csak még jobban fokozta a tanács határozata, mely a kérdéses telek átengedése ellen foglalt állást. A tüzoltó őrtanya kicsiny „nagy” terme csakhamar megtelt a bizottsági tagok nagy csoportjával. Báró *Fidh* Pál főispán megnyitván a közgyűlést *Tóth* István főjegyző felolvassa a már több ízben ismertetett ministeri leiratot, melyben a miniszter a vásártéri telket kéri az építésre. Azután a tanács javaslatát vették elő, melynek vejeje a következőkben foglalható össze: A profunt-ház megvételére nézve már messze menő lépéseket tett a város, 1904-re elvállalta az új élelmezési raktár felépítését is, mi lesz most az e célra megvett telekkel? A természetes fejlődés a vasut felé gravitál; alaki kifogás is van, hogy nincs mellékelve vázrajz sőt horrendum dictu még a levegőt is elfogja a vízi-várostartól az építendő palota. Végre is odacludál a javaslat, hogy írjanak fel a miniszterhez, hogy álljon el szándékától.

Ezután egy 70 aláírással ellátott ugynevezett észrevétel jött volna sorra. Ennél egy kis parázsvita is keletkezett, mely azonban csakhamar elsimult. Ugyanis a főispán a törvény értelmében ezt nem találta a tanácskozás keretében beleilleszhetőnek. *Havranek* polgármester, *Szabady* József, *Farkasdy* Dezső, *Nagy* Ignác, *Tóth* Artur és *Pénzes* Imre szólottak az ügyhöz, míg végre *Farkasdy* indítványa, hogy csatoltasék az aktákhoz jutott érvényre.

Ezután *Havranek* József polgármester külvéleményét olvasták fel, melyben a tanács ellenvetéseit megzafolja és aggodalmait eloszlatja. A felolvasás után élő szóval is indokolja véleményét és kéri javaslat elfogadását.

*Dieballa* György szerint a hely kérdése érdekharcot provokál az állam és a város érdeke között. A miniszter okosan tesz az állam szempontjából, midőn az olcsóbb és jobb telekre akar építeni. A városok fejlődése mindig arra irányítandó, hogy a belvárosból a jó izlést sértő alkotások elmenjenek s helyöket monumentális épületek foglalják el. Ne riadjunk vissza a további áldozattól sem, ha a proviant-ház telke kicsiny, vegyük hozzá a szomszédos házhelyeket még. Végül két indítványt terjeszt a közgyűlés elé. Küldjenek egy 20—25 tagú bizottság útján egy feliratot az igazságügyministerhez és a belügyministerhez a hely kérdésére nézve, ha pedig a vásártér megzavarná a közgyűlés, úgy ez 80,000 koronát ér meg.

*Farkasdy* Dezső a mult rendes közgyűlésen nem hiába kérte az ante akták csatolását, lát-szik, hogy tanulmányozta is azokat s több ízben hivatkozik is azokra, sőt szemelvényt is olvas fel az akkor elhangzott polgármesteri beszédből, a melyben a profunt-ház telke jeleteltik meg mint legalkalmasabb telek és mint mondatik: „a vásártér nem lehet e célra feláldozni”; mert oda valami monumentális alkotás kell. Megzafolja szülő ezután a telek kicsinységét, kimutatva több városban az igazságügyi palota területét. A polgármesteri külön vélemény egyes pontjaira is igen találóan reflektál, különösen a közegészségügyi részére. Indítványa pedig meg-egyezik *Dieballa* indítványával.

*Sáára* Gyula elfogadja *Farkasdy* indítványát, de azon esetre, ha a vásártérre építenék

az igazságügyi palotát, a következő indítványt teszi: 1.) mondja ki a közgyűlés, hogy a mérnöki hivatal által elkészített tervrajz alapján kijelölendő helyet adja át az építkezésre, másol nem ad területet; s ezen helyet is 58,780 koronáért engedi át; a vásártér teljesen rendezni fogja, és az átengedett hely árát e célra fordítja.

*Havranek* polgármester és *Farkasdy* élnek a zárzó jogával, mindegyik támogatja a saját javaslatát.

*Nagy* Ignác a polgármester javaslata mellett emel szót, *Fanta* Adolf pedig *Farkasdy* indítványát pártolja.

*Pénzes* Imre is sikra száll a polgármesteri javaslat mellett s „holt szezon”-ával általános és jóleső derűtséget kelt a teremben.

*Laufnauer* felszólalásában a törvényhatósági testületet a Piros alma telke ügyében holmi gyanúsítással illette mit *Fidh* főispán a legerélyesebben visszautasított.

*Havranek* polgármester beveszi indítványába azt, hogy a járdát az építő miniszter készíttesse el, továbbá, hogy az egész vásártér sűrűsösen rendezni kell.

*Sáára*, *Farkasdy* és a polgármester szavai után az elnök főispán felteszi a kérdést, hogy kik fogadják el a polgármester indítványát, mire a válasz 70 igen és 27 nem: így tehát az igazságügyi palota állani fog, még pedig a vásártéren.

*Sáára* biz. tag javaslatát a főispán mint a tárgytól eltérőt nem akarja szavazás alá bocsátani, a mikor végre szavazás alá jut a többség — elveti.

A másik két telekelidegenítés is kedvező elintéztést nyert.

## Fejérmegye „Sárrét”-je.

Veszprémmegye keleti határán Várpalota és Péthrl közöddőleg egész Fejérmegyén egy hatalmas völgy húzódik keresztül, mely már évszázadok óta Sárrétnek nevezetik. E völgy a nyugati határtól Fejérvárig délkeletnek vonul 5—8 kilométernyi szélességben s Szent-Mihály községnél körülbelül 1 kilométer szélességben délnak ágazik s azután változó (1—5 kilom.) szélességben szeli át a megyét, majd Vajtánál Tolnamegye határába lépve át Szegárdon alul a Duna medrére ereszkedik. E völgy kiterjedése 61,000 magyar hold s évezredekkel ezelőtt helyenkint kétségen kívül több méter mélységű viz borítá, míg más helyeken feneketlen, utvesztő ingovány vala. Hatalmas bozótaival pompás tanyája a vízi vadaknak s még e század elején is a csikaszkodnak.

Bátran állítható tehát, hogy hajdan ezen egész roppant terület használat nélkül hevert, mert ingoványai miatt még vadjai sem voltak megközelíthetők. Hisz még néhány évtized előtt is, a téli nedvesség felszikkadása előtt lehetetlen volt lóval, kocsival keresztül jutni rajta, mert feltalaja helyenkint csak néhány centiméternyi s ezalatt a tőzegréteg 2, sőt 3 méternyi vastagsága. A tizzel telített tőzeg pedig nagyon málkony természetű.

Természetes tehát, hogy már régi időkben is igyekeztek ezen vidék lakói vagy birtokosai, az úgy hadászati, mint kereskedelmi szempontból, sőt egészség tekintetében is hátrányos mocsarakat megszüntetni. Így már a rómaiak végeztek itt előmunkálatokat ez irányban; — de sokkal nagyobb munkálatokra volt szükség, hogy a ki-vánt cél eléérsek.

A XVIII. század közepére csak a Sárvíz szabályozása eszméjének megszületése s ekkor kezdődtek meg a tervezések a Sió és Kapos mentén elterülő mocsarak kiszáritására is.

1771. évi december 30-án Pozsonyban kelt helytartósági intézményben lett először elrendelve a sárréti vizek libellálása egész a Dunáig. Sajnos azonban nagyon sokan talán tudatlanságból vagy ellenkező önérdékből ellenszegültek e nagyfontosságú rendelet kivitelének, míg végre a jelen század elején József nádornak közbenjárása meghozta az elmulasztott munkálatokat.

Nádor ő fensége, nem sajnálva semmi fáradságot, személyesen beutazta a Sárvíz területét s belátván e területek kiszáritásának nemzetgazdasági nagy horderejét, 1810. szeptember 11-ére báró Podmaniczky József kir. biztos által közgyűlést hivatott össze ez ügy érdekében, mely gyűlésen meg is jelentek a megyék küldöttségei s a földbirtokosok, kik egy társulattá egyesülve, kimondották határozatként az ásátási munkálatok megkezdését.

Ez csakhamar meg is történt s 14 év leforgása alatt 1,083,058 frt költséggel elkészült a Sárrét lecsapoló csatornája, mely József nádor ő fensége emlékére „Nádor-csatornának” neveztetett el. E csatorna három vármegyében 41 község határát szeli 112 kilométer hosszúságban s keletkezésével óriási terület lépett át a civilizáció világába. E terület átalakulása persze egyszerre nem mehetett végbe. Évtizedek kellett, míg a bozótok, a nád és káká végleg belemerültek az ingoványokba s velök együtt elmerült e lápok évezredes multja, hogy egy szebb jövőnek adjon helyet.

A mocsarak fokozatosan kiszáradtak s az általuk a vízi növényekből képezett tőzegréteget mindig vastagabb humusz kezdé befedni. A magasabb fekvésű szigetekre a nyár hónapjaiban már rá lehetett verni a birkát, majd a marhát is; míg a lapályok használhatókká váltak. Igaz, növényzete eleinte tisztán savanyu természetű, sáros vala; de e vidék marhái megszokták s meglehetősen kiteleltek rajta. És e rétek minősége mai napig sem javult sokat. most is a savanyu füvek és a fehérhátú fű sok helyen uralkodók, sőt száraz esztendőben ezek sem teremnek, mert a lapály laza feltalaja égvényes természetű. Mindezen bajokon öntözés által lehet segíteni s ma már ennek jelentőségétől mindenki át van hatva s egyik község a másik után kéri az öntözési engedélyt. Az öntözés nemcsak a Nádor, hanem a Malom-csatornából is történik, mely azzal egyszerre, mint annak kiegészítő része, ipari célból, malmok hajtására lett építve. Ezelőtt is voltak ugyan malmok a Sárrét vizein, de a szabályozás alkalmával a vizeknek más irány adatván, ezeknek is helyet kellett változtatni. — A malomcsatorna társával párhuzamosan halad s rajta 7 malom 35 kerékkel dolgozik.

Az öntözések persze rendszerint elárasztásra vannak berendezve, csak Nádasy Ferencz gróf ur rendeztetett be nagy áldozatokkal csörgedezésre 150 holdat, mely azonban így is meglozsa a befektetett tőke illő kamatját s az országban mint ilyen első helyen állva, valóban megérdemli a tanulmányozást, amire Darányi földmívelésügyi miniszter ur csak a napokban is érdeemesítette.

Néhány évvel ezelőtt megkezdhetette az eke is a maga munkáját a Sárréten s ma már a magasabb fekvésű területeknek jelentékeny része rendes művelés alatt áll, vagy pedig most töretik fel. A törések feltalaja csigabigás humusz s oly könnyű, laza, hogy erősebb szél úgy hordja

mint a futó homokot. A feltörés utáni első években ezért a vetemények sokat szenvednek a szélől, míg idővel a trágyázás, művelés által a talaj megkötöttek. A törésekbe az első évben czélszerű sűrű takarmánynövényt vetni, mint takarmány-kukoriczát vagy kölest, muhart. Ezután jöhet bele bármely gumós növény s ismét takarmány. A gumósakat igen jól termi, így nálunk a múlt évben 2 éves törésben 350 méter-mázsa takarmányrépa termett magyar holdankint. Azonban legkésőbb minden második évben megkivánja a jó istállótrágyát.

A kalászosoknak a Sárrét nem hazája; legjobban megtermi a rozst, de ezt is a virágzása idejében itt nem ritka ködök évenként veszélyeztetik; takarmánynak azonban ez is jó sikerrel vethető.

Megtermi a kendert is, de kiválóan csak a gumósoknak hazája a Sárrét. Némely helyen a burgonyát szeszgyárak részére termelik s ezek rendkívül meg vannak elégedve vele. Lángon egy szeszgyár van keletkezében. Vannak még a Sárrétnek kavicsstepei is a régi folyások útjában 1—2 méternyi vastagságu rétegekben.

A Sárrét feltalaja alatt majd mindenütt tőzeg terül el különböző vastagságban, mely sok czélra használható, mint almozásra, klozettekbe és tüzelésre. Ladányban gróf Nádasdy Tamás birtokán már egy nagy ipartelep is keletkezett. De ezen iparág megérdemli, hogy majd egy

külön közleményben részletesen foglalkozunk vele.

Most még csak azt hozom fel, hogy a Sárréten némely fanemek is igen jól tenyésznek, így a fűz, jegenye, kőris és a fekete éger.

Kétségtelen, hogy sok terület vár itt még feltöresre, beerdősítésre, vagy kiaknázásra, mégis megmérhetetlen az a kincs, melyet e vidék lakossága a Sárvizek lecsapolása által nyert. Áldva legyen érte József nádor emlékezete.

Fleisher Gyula.

## Vasuti menetrend.

— 1900. május 1. —

Budapest		Székesfejérvár		N.Kanizsa	
ind.	érik.	ind.	érik.	ind.	érik.
Szem. v. 6.50 reg.	9.01 d. e.	9.26 d. e.	1.40 d. u.		
Gyors v. 8.00 reg.	9.16 d. e.	9.21 d. e.	11.57 d. e.		
Szem. v. 1.30 d. u.	3.35 d. u.	3.45 d. u.	8.05 este.		
Szem. v. 4.25 d. u.	6.22 este.	6.32 este.	8.40 est*)		
Gyors v. 8.00 este.	9.17 este.	9.22 este.	12.07 éjjel		
Szem. v. 9.25 este.	11.33 este.	11.43 este.	3.52 éjjel		

\*) Csak július 1-től közl. Boglárig.

Nagy-Kanizsa		Székesfejérvár		Budapest	
ind.	érik.	ind.	érik.	ind.	érik.
Szem. v. 12.15 éjjel	4.16 reg.	4.24 reg.	6.32 reg.		
Gyors v. 5.47 reg.	8.27 reg.	8.35 reg.	9.53 reg.		
Szem. v. 5.05 reg.	6.59 r.**)	7.05 reg.	8.58 reg.		
Szem. v. 9.30 d. e.	2.03 d. u.	2.35 d. u.	4.42 d. u.		

Szem. v. 2.00 d. u. 6.13 d. u. 6.23 este 8.33 este  
Gyors v. 5.03 este 7.48 este 7.58 este 9.20 este

\*\*) Junius 1-től Boglártól közl.

Junius 1-től szept. 15-ig vasár- és Ünnepnapi közlekedik.

Boglár ind.	Székesfejérvár érik.	Budapest ind.	Budapest érik.
Sz. v. 7.35 este	9.45 este	9.51 este	11.25 este

Komárom ind. Székesfejérvár érik.

Sz. v. 4.07 reg.	6.54 reg.
Sz. v. 12.14 d. u.	2.27 d. u.
V. v. 6.20 este.	11.09 éjjel.

Székesfejérvár ind. Komárom érik.

Sz. v. 6.15 regg.	8.40 regg.
V. v. 9.50 d. e.	2.50 d. u.
Sz. v. 9.32 este	12.32 éjjel.

Székesfejérvár ind. Veszprém érik. Veszprém Sz.-Fejérvár érik.

Sz. v. 9.21 d. e.	10.45 d. e.	V. v. 5.23 reg.	6.49 reg.
V. v. 1.00 d. u.	2.33 d. u.	Sz. v. 7.07 reg.	8.22 reg.
V. v. 9.57 este	11.00 éjjel	Sz. v. 4.52 d. u.	6.03 este.
		T. v. 7.19 este	10.09 est*)

\*) Junius 1-től szept. 15-ig minden ünnep és vasárnap valamint csütörtökön közl. Ind. Péthről 8 óra 27 p. este.

Székesfejérvár ind.	Adony-Szabolcs érik.	Paks érik.
V. v. 8.40 reg.	9.54 reg.	2.33 d. u.
V. v. 3.50 d. u.	5.17 d. u.	9.33 este

## Tisztelt vevő Közönség!

Daczára a kézmű áru rohamos ár-emelkedésének, én még mindig azon kellemes helyzetben vagyok, hogy a nálam nagy választékban lévő árukat, úgy mint a

legdivatosabb ruha-szöveteket, francia delaine, batiszt és voálokat,

valamint

vászon, kanvás, chifonokat

és minden e szakmába vágó árukat, nem számítva azon kedvezményt, a melyben t. vevőimet részesítem, a régi árak szerint felajánlhatom.

Továbbá vagyok bátor a t. vevő-közönség b. figyelmét a nálam igen kedvelt

„LILION“

vászonra felhívni, mely kizárólagosan Székefejérvár és vidéke részére csakis nálam kapható.

Kiváló tisztelettel

Wébermann Jakab.

## Herczeg Ignác Székesfehérvár

nórinbergi, rövidárak, divat és vászon üzlete

Nádor-utca.

Alapított 1860-ban.

Van szerencsénk a nagyérdemű közönséget tisztelettel értesíteni, hogy boldogult férjem, illetve édesatyánk 40 év óta fennálló üzletét átvettük és azt

## Herczeg Ignác

törv. bejegyzett czég alatt tovább fogjuk vezetni.

Időn e nagy és nehéz munkára vállalkozunk, elmulaszthatlan kötelességünknek tartjuk a n. érdemű közönségnek a legbensőbb köszönetünket azért a bizalomért és jóindulatért kifejezni, melylyel a megboldogulttal szemben viseltetni méltóztattak és kérjük, hogy ezt velünk szemben továbbra is fenntartani kegyeskedjenek.

Tekintettel a rendkívüli körülményekre bátorodunk ezuttal a n. é. közönségnek szives figyelmét felhívni arra, hogy a raktáron levő egyes cikkekkel és maradékokat **leszállított árak** mellett árusítjuk el.

Magunkat ajánlva, maradtunk

kiváló tisztelettel

Özv. Herczeg Ignácné,  
Herczeg Hugó,  
Herczeg Elemér.